

BEZGEK

Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi
Journal of Teaching Turkish Language to
Foreigners

Araştırma Makalesi

Cilt 2 (2023) Sayı 3 222-233

Afganistan'daki Türkçe Öğretimi Merkezleri Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on Turkish Teaching Centers in Afghanistan

Mohammad Asif ALI¹

Ali, M. A. (2023). Afganistan'daki Türkçe öğretimi merkezleri üzerine bir değerlendirme. *Bezgek Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2(3), 222-233. <http://dx.doi.org/10.56987/bezgek.32>

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 25.06.2023
Kabul Tarihi: 09.09.2023
Yayın Tarihi: 15.09.2023

Anahtar Sözcükler

Afganistan
Türkçe Öğretim Merkezleri
Türkoloji

Article Info

Received: 25.06.2023
Accepted: 09.09.2023
Published: 15.09.2023

Keywords

Afganistan
Turkish Teaching Centers
Turcology

Öz

Bu çalışmada Afganistan'daki Türkçe öğretim merkezlerinin güncel durumu incelenmiştir. Afganistan'da Türkçe uzun zamandan beri en önemli yabancı dillerden biri olarak öğretilmektedir. Bu çalışmada ülkede Türkçe öğretiminin tarihçesi tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Afganistan'daki Türkçe öğretim merkezlerin ne zaman kurulduğu, bu merkezlerde hangi Türkçe öğretim setlerinin kullanıldığı, kaç Türkçe dil merkezi olduğu, öğretim elemanı sayısı ve derslik sayısı hakkında son bilgilerin verilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, son yıllarda Afganistan'da sivil bölgelerde bazı Türkçe eğitim merkezleri eklenirken, askeri eğitim merkezlerinde Türkçe öğretim faaliyetleri azalmıştır. Çalışmanın sonunda, dilin sosyal etkileşim yönü ve dil ile düşünce arasındaki ilişki dikkate alınarak, Afganistan'daki Türkçe öğretim merkezlerinin geleceğine yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Abstract

In this study, the situation of Turkish language teaching centres in Afghanistan was evaluated. Turkish has been taught as one of the most important foreign languages in Afghanistan for a long time. In this study, it was tried to determine the history of Turkish language teaching in the country. In addition, it is aimed to give the latest information about when the Turkish teaching centres in Afghanistan were established, which Turkish teaching sets are used in these centres, how many Turkish language centres there are, the number of teaching staff and the number of classrooms. According to the results obtained, while some Turkish education centers have been added in civilian areas in Afghanistan in recent years, Turkish teaching activities in military education centers have decreased. At the end of the study, considering the social interaction aspect of language and the relationship between language and thought, some suggestions for the future of Turkish language teaching centers in Afghanistan are presented.

Giriş

Afganistan, coğrafi olarak Türk cumhuriyetlerin güneyinde yer alan 652.860 km² yüzölçümüne sahip dağlık bir ülkedir. Ülkenin eski coğrafi konumuna ait haritalara bakıldığında Afganistan, tarih boyunca Akhunlar, Göktürkler, Samaniler, Gazneliler, Selçuklular, Harezmsahlular, Timurlular ve Babürlüler tarafından kurulan devletlere ev sahipliği yapmıştır. Ali Şir Nevai, Hekim Sanayi Gazneli, İbn-i Sina, Ebu Reyhan Biruni ve Mevlana gibi birçok bilim adamının bu topraklarda yetişmesi nedeniyle Afganistan Türk-İslam medeniyetinin beşiği olmuştur (Mohammadi, 2017). Bugün

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye. asifalim2018@gmail.com

Afganistan kuzeyde Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan; güney ve doğuda Pakistan; batıda İran; kuzeydoğuda ise Çin ile sınır komşusudur. Ülke yaklaşık 35 milyonluk bir nüfusa sahiptir. Bu nüfus ülkenin 34 vilayetinde yaşayan Peştun, Tacik, Hazara, Özbek, Türkmen, Kazak, Kırgız, Karlık, Afşar / Kızılbaz, Tatar, Oymak, Uygur, Arap, Beyyat ve diğer etnik gruplar gibi farklı etnik gruplardan oluşmaktadır (Şahin, 2016; Farzan, 2019). Bu etnik grupların yaşadığı bölgeler büyük dağlarla birbirinden ayrıldığı için bölgelerin kültürü de bir ilden diğerine farklılık göstermektedir. Din açısından ülkenin anayasasında belirtildiği gibi resmî din İslam'dır. Halkın yüzde 99'u Sünni ve Şii Müslümanlardır. Nüfusun geri kalan yüzde 1'ini Hindu, Sih ve Yahudiler oluşturur. 1747'de Afganistan adını almadan önce Bahtar, Aryana, Horasan gibi isimlerle anılmıştır. Afganistan'da eğitim ve öğretim yılı güneş yılına (Celali takvim) göre düzenlenmiştir. Devlete bağlı eğitim öğretim merkezleri, maarif günü olarak bilinen güneş yılının (Nevruz Bayramı) üçüncü gününde eğitime başlar.

Afganistan'da Eğitim

Eğitim, insanların belirli amaçlar doğrultusunda yetiştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda eğitim informal ve formal olmak üzere ikiye ayrılır. İnformal eğitim bireyin çevresinde plansız kültürlenme yoluyla gerçekleşirken, formal eğitim planlı, programlı, belli bir mekânda ve bir uzmanın rehberliğinde devlet gücü ile gerçekleşir (Şimşek, 2007). Afganistan'da informel eğitim uzun zamandır köy ve şehirlerdeki ailelerde ve dinî merkezlerde yürütülmektedir. Resmî devlet okullarının yokluğunda ya da eksikliğinde dini medreseler onların yerini almıştır. Son zamanlarda, hem Sünni hem de Şii mezheplerine mensup kişilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde dinî medreseler açılmıştır. Bu medreselerin sayısı cihat olarak adlandırılan dönemde artmış ve özellikle 1992'den önce ülkede 13 dinî medrese ve Darülhafız bulunurken 1992-1996 yılları arasında bu okulların sayısı 314'e yükselmiştir. Daha sonraki dönemlerde ise resmî olmayan medrese ve darülhafız sayısı 1000'i aşmıştır (Kazu ve Güleçen, 2008). Günümüzde bu medreselerin çoğu devlete kayıtlı olmasa da BBC'nin (16 Ağustos 2023) yaptığı araştırmaya göre Afganistan İslami Cumhuriyeti Dönemi'nde (2004-2021) medreselerin sayısı 1200 iken halihazırda bu medreselerin sayısı 6600'e çıkmıştır (BBC Farsi, 2023). Halkın bazıları çocuklarını gönüllü olarak bu eğitim merkezlerine gönderirken bazı bölgelerde ise devlet okullarının yetersizliği nedeniyle halk çocuklarını mezkûr eğitim merkezlerine göndermektedir.

Afganistan'da ilk formal ya da resmi eğitim 1903 yılında Afgan Kralı Habibullah Han Dönemi'nde Habibiye Lisesinin açılmasıyla başlamıştır. Ülke anayasasının 43. maddesine göre devlet ilkökul, ortaokul ve liseleri kadın ve erkek öğrenciler için ücretsiz ve zorunludur ve 6 yıl ilkökul, 3 yıl ortaokul ve 3 yıl lise olarak tasarlanmıştır (Rasekh M. Yahya, 2017). Kanuna göre yedi yaşına gelen her çocuk istediği okula, herhangi bir ücret ödemeksizin kaydolabilmektedir. 34 vilayeti bulunan ülkede 17.997 devlet okulu ve özel okul (ilkokul, ortaokul ve lise) bulunmaktadır. Vilayetlerdeki okulların ders müfredatı, öğrencilerin birinci ve ikinci dil öğretimi dışında neredeyse aynı dersler anlatılır. Durumu netleştirmek için okullardan birinin müfredatından bir örnek verilebilir. Ülkenin Kuzey bölgelerindeki vilayetlerde Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan eğitim müfredatına göre, ilkökul sınıflarında (1, 2, 3, 4, 5 ve 6. sınıflar) Kur'an-ı Kerim, Eğitim ve Öğretim, Darice (Afganistan Farsçası), Özbekçe, Yaşam Becerileri, Yazı Sanatı, Resim, Peştunca, İngilizce, Matematik, Sağlık Bilgisi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Hüsn-ü Hat, Beden Eğitimi ve Medeniyet gibi dersler okutulmaktadır. Ortaokul sınıflarında (7, 8 ve 9. sınıflar) Arapça, Beden Eğitimi, Biyoloji, Coğrafya, Darice, Eğitim ve Öğretim, İngilizce, Kimya, Kur'an-ı Kerim, Matematik, Meslek, Fizik, Peştunca, Tarih, Sanat, Sivil Eğitimi ve Vatanseverlik gibi dersler okutulmaktadır. Lise sınıflarında (10, 11 ve 12. sınıflar) Bilgisayar, Biyoloji, Coğrafya, Darice, El-cabir, Fizik, İngilizce, İslam Eğitim Öğretimi, Jeoloji, Kimya, Kur'an-ı Kerim Tefsiri, Medeniyet ve Kültür, Peştunca, Tarih, Sivil Eğitimi ve Spor Eğitimi gibi dersler okutulmaktadır (Hayri, 2010). Kuzey

bölgeleri gibi batı ve merkez bölgelerde eğitim dili Darice'dir. Ülkenin güney bölgelerinde de ise halkın ana dili Peştunca olduğu için dersler Peştunca olarak işlenmekte ve Darice ikinci dil olarak öğretilmektedir. Ders müfredatının içeriği ülkenin tüm bölgelerde aynıdır. Liseyi bitirmek üzere olan tüm öğrencilerin nihai hedefi yükseköğretime geçiş sınavında başarılı olmak ve bir yükseköğretim kurumuna yerleşmektir.

Afganistan Yükseköğretim Bakanlığı tarafından verilen bilgilere göre ülkedeki ilk yükseköğretim merkezi olan Kabil Üniversitesi 1932 yılında açılmış olup o tarihten bu yana 39 devlet üniversitesi ve 140 özel üniversite ve yükseköğretim kurumu ülkede eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Devlet okullarında ve üniversitelerde seçmeli ders yoktur, belirlenen tüm dersler zorunludur. İklim açısından ülke genelinde sert bozkır iklimi nedeniyle bir eğitim yılı ilkbaharda (21 Mart) başlayıp iki dönem arasında bir hafta tatil olduktan sonra eğitim yılı sonbaharda sona erer. Kış aylarında, özel eğitim merkezleri hariç tüm devlet eğitim merkezleri üç ay boyunca tatildir. Hafta tatili bakımından cuma günü tüm okullar ve üniversiteler tatildir.

Afganistan çok etnik grupların barındırdığı bir duruma sahip olduğuna göre yerel halk arasında konuşulan diller de ona göre farklılık göstermektedir. [Farzan'ın \(2019\)](#) Yazdani'den (1989) aktardığı bilgilere göre, ülkede konuşulan diller Peştunca, Darice, Özbekçe, Türkmençe, Belucice, Berahui, Urmeri, Jeti, Pencabi, Lahenda, Sendhi, Kırgızca, Kazakça, Moğolca, Paraçi, Munci Menci, Vahi, Seriki, Senglich, Zibaki, Aşkaşami, Şeğni, Ruşani, Keteh, Vaygeli, Inkui, Paruni, Paşaei, Gurbeti, Tirahi ve Hazaragi'dir. Ancak ülkenin anayasasının birinci bölümünün 16. maddesine göre, bu ülkede konuşulan tüm diller arasında Peştunca ve Darice Afganistan'ın resmi dilleri olarak kabul edilmektedir. Özbekçe, Türkmençe, Beluçça, Pamirice ve Nuristani dillerinin ağırlıklı olarak konuşulduğu bölgelerde bu diller üçüncü resmi diller olarak kabul edilmektedir ([Afganistan Anayasası, 2006](#)).

Devlet okullarında, özellikle ilkokuldan üniversiteye kadar, eğitim dili bölgesel farklılıklara ve halkın çoğunluğu tarafından konuşulan dile göre tercih edilmektedir. Ülkenin güney bölgesinde çoğu halkın dili Peştunca olduğu için ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim kurumlarında eğitim dili de Peştunca'dır. Kuzey, batı ve merkez bölgelerinde ise bu kurumlarda eğitim dili Darice olarak tasarlanmıştır. Ülkenin kuzey il ve ilçelerindeki bazı okullarda öğretmenler, Daricesi iyi olmayan öğrencilere Darice dilindeki ders kitaplarını Özbekçe ve Türkmençe anlatmaktadır. Türkçe öğretim merkezlerinde ve Türkoloji bölümlerinde ise dersler Türkçe ve Özbekçe olarak verilmektedir.

Afganistan'da Türkçe Öğretimi Merkezlerinin Tarihçesi

Türkçe, Afganistan'ın farklı etnik grupları için tercih edilen bir yabancı dildir. Bu nedenle son yıllarda Afganistan'da pek çok Türkçe öğretim merkezi açılmıştır. Türkçe 1900'lü yıllardan bu yana iki ülke arasındaki siyasi, kültürel ve millî dostluk bağlarını güçlendirerek bir köprü vazifesi görmüştür.

Afganistan'da Türkçe öğretiminin tarihine bakıldığında, Türkçe eğitimine ilişkin ilk resmî çalışmaların çok eskilere dayandığı görülmektedir. Emir Ali Şir Nevai, Afganistan kurulmadan önce o bölgelerde Türkçe eğitimini başlatan ilk kişi olarak bilinmektedir. Muhakemetü'l-Lugateyn adlı eserinde Çağatayca'da birçok kelimenin birden fazla anlamı olduğunu Farsça olarak vermiştir ([Nazari, 2018](#)). Afganistan'ın kuruluşundan (1747) sonra Türkçe ilk kez 1918 yılında Kabil'deki Habibiye okulunun müfredatına dâhil edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'ndan gelen Mehmet Nazif adlı bir öğretmen tarafından Kabil'de Sarf-ı Türki adlı bir kitap yayımlanmış ve öğrencilere Türkçe öğretilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçenin Habibiye Mektebi ile sınırlı kalmadığı anlaşılmaktadır. 1921 yılında Afgan Emiri Emanullah Han döneminde bir komisyon tarafından kaleme alınan "*Kitâb-ı Elifbâ-ı Türkî*", Maarif Nezareti tarafından çocuklar için hazırlanmıştır. Sivil ve Askeri Okullar İçin Hazırlanan

ve “*Kitâb-ı Elifbâ-ı Türkî*” adlı eser ve faaliyetler dikkate alındığında Afganistan’da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin 100 yılı aşkın bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir (Başar, 2018).

Yıllar sonra, 1981-82 yıllarında, Türk Büyükelçiliğinde çalışan Ali Hoca isimli bir öğretmen, Kabil’in Şehr-i Nev (Yeni Şehir) semtindeki Psikolojik Tıp Merkezi’nde Türkçe dersleri vermek üzere görevlendirildi. Ancak bu kurs uzun sürmemiş ve bazı nedenlerden dolayı kapatılmıştır (Hayri, 2007). 1983 yılında Kabil Üniversitesi Dil ve Edebiyat Fakültesi bünyesinde Türkoloji bölümüne bağlı olarak Özbek Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı açılmıştır. Bu bölüm başlangıçta az sayıda öğretim elemanı ile faaliyetlerine başlamışsa da daha sonra ilk dönem mezun olan öğrencilerden bir kadro oluşturularak devam ettirilmiştir. 1987 yılında bu bölümden 13 kişi lisans eğitimini tamamlayarak mezun olmuştur. Bu gruptan ikinci ve birinci sınıfta yüksek puanla mezun olanlar bölümün kadrosuna dâhil edilmiştir (Hayri, 2007). 2001 yılında Afganistan İslam Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra bölüm, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü adını almıştır. 2003 yılında Kabil Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, o yıl 32 öğrenci ile Türkçe eğitim faaliyetlerine devam etmiştir. Aynı yılda, 2003 yılında ISAF Komutanlığı Afganistan Hava Harp Okulu’nda Türkçe Dil Sınıfı açarak Türkçe eğitimine başlamıştır. Burada Türkçe öğrenen Afgan subay ve öğrenciler Türkiye’deki çeşitli askerî okul ve kurslara gönderilmiştir.

Bugüne kadar diğer Türkçe öğrenim merkezlerinin yanı sıra ülke genelinde 9 Türkoloji bölümü açılmıştır. Bunlardan Faryab Üniversitesi Özbekçe-Türkçe bölümü 1985 yılında açılmıştır. Belh Üniversitesi Türkoloji Bölümü 1994 yılında Özbek Dili ve Edebiyatı adı altında eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Haziran 2023’te bu bölüm Türk Dili ve Edebiyatı olarak güncellenmiştir. Cevizcan Üniversitesi Özbekçe-Türkçe Bölümü 2002 yılında açılmış ve 2013 yılında Türkoloji bölümüne dönüştürülerek 2 derslik ve 3 öğretim görevlisi ile faaliyetlerine devam etmiştir.

2003 yılında Afganistan Millî Savunma Üniversitesi Lisan Okulu, Türkiye’de mesleki eğitimlerine devam eden subay öğrencilerine Türkçe öğretmek amacıyla Türkçe kursu açılmıştır. Lisan okulunda 559 öğrenci B1 seviyesinde mezun oldu. Daha sonra 2005 yılında aynı üniversitenin Kara Harp Okulu’nda okuyan lisans öğrencilerinin müfredatına Türkçe yabancı ders olarak eklenmiştir. Bu merkezde 2018 yılına kadar 122 öğrenci B2 seviyesine kadar Türkçe öğrenmiştir. 2007 yılında Afganistan Ordusu’na bağlı Kabil Askerî Lisesi’nde Türkçe ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Bu askerî lisede 2018 yılına kadar 522 kişi Türkçe A2 kurundan mezun olmuştur (Başar, 2018). Bahsedilen üç askerî alanda 2021 yılına kadar Türkçe öğretimi merkezi açılmış. 2021 yılından beri sadece Kara Harp Okulu’nda lisans birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar Türkçe öğretimi devam etmektedir.

Türkoloji alanındaki faaliyetlerin devamında 2009 yılında Bağlan Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Özbek Dili Bölümü faaliyete geçmiş ve öğrenci kabul etmeye başlamıştır. Afganistan Eğitim Enstitüsü tarafından yapılan bir ihtiyaç değerlendirmesinin ardından, 2013 yılında Sar-i Pul Üniversitesine Özbek Dili ve Edebiyatı Bölümü eklendi. Birkaç yıl sonra, 2015 yılında Badahşan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özbekçe-Türkçe bölümüne öğrenci kabul etmeye başladı (Nazari, 2018). Şu ana kadar yukarıdaki devlet üniversitelerinde Özbekçenin yanında üniversitelerin ders müfredatına göre C1, B2, B1, A2 seviyesine kadar Türkiye Türkçesi de öğretilmiştir.

Devlet üniversitelerinin yanı sıra 2013 yılında Kabil Üniversitesi ile Yunus Emre Enstitüsü arasında imzalanan işbirliği protokolü ile açılan Kabil Yunus Emre Enstitüsü de Türkçe eğitim ve kültür faaliyetlerine devam ediyor. Afganistan’ın Kabil, Herat ve Mezar-ı Şerif gibi büyük şehirlerinde TİKA Ofislerinde de Türkçe okutulmuştur. Kabil TİKA Ofisinde, TİKA Öğretmenleri Projesi kapsamında yürütülen birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Onlardan 2015 yılında Kabil-İstanbul Dostluk

Yetimhanesinde barınan 70 öğrenci için düzenlenen temel seviye Türkçe eğitim kursu tamamlanmıştır. 2016 yılında Rabbani Üniversitesi'nde okuyan Türkoloji Bölümü öğrencilerine, Sufi İslam Kız Okulu'nda okuyan öğrencilere, Afganistan Arşiv Dairesi Başkanlığına ve 3 Afgan ulusal televizyonunda çalışan personele Türkçe dil eğitimi için destek sağlandığını belirten TİKA Afganistan Koordinatörlüğü, önümüzdeki dönemde Afgan kamu kurumları ve eğitim kurumlarında benzer projelerle Türkçe dil eğitimi alan kişi sayısınının 424'ten 1000'e çıkarılmasının hedeflendiğini açıkladı. O dönemlerde Herat ve Mezarı-ı Şerif TİKA Ofisinde de Türkçe öğretilmiştir.

Bu merkezlerin yanında Afgan-Türk Maarif Okulları 2018 yılından bu yana Afganistan'ın 8 vilayetinde 25 kurum olarak faaliyet gösterir. Bu okullar normal eğitimin yanı sıra Türkçe eğitimine de önem vermekte, çeşitli etkinlikler ve kulüp faaliyetleri ile Türkçe öğreniminin yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Yukarıdaki Türkçe öğretim merkezleri Türkiye devleti tarafından desteklenmektedir. Afganistan devleti ve Türkiye devletlerinin desteği dışında, Afganistan'ın büyük şehirlerindeki özel üniversitelerin dil öğretim merkezlerinde ve özel dil kurslarında da Türkçe önemli bir yabancı dil olarak öğretilmektedir. Bu şekilde Afganistan'daki Türkçe öğretim merkezlerinin tarihine bakıldığında 1918'den 2021'e kadar Kabil Türkiye Büyükelçiliği, Türkoloji Bölümleri, Yunus Emre Enstitüsü, Türk Silahlı Kuvvetleri Karargahı, Afganistan Milli Savunma Üniversitesi, Kabil Askeri Lisesi, TİKA Ofisleri, Afgan-Türk okulları ve Özel kurslarda Türkçe öğretildiği görülmektedir. Bu çalışmada ülkedeki Türkçe öğretim merkezlerinin mevcut durumu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılarak Afganistan'da yabancı dil olarak Türkçe öğretimine ilişkin genel durumun ortaya konulması ve değerlendirmelerde bulunulması hedeflenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Afganistan'da en çok tercih edilen yabancı dillerden biri olarak değerlendirilebilecek Türkçe öğretim merkezlerinin durumunun ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Bu bağlamda Yıldırım ve Şimşek'e (2013, s. 85) göre durum çalışması, bir ya da birkaç durumun kendi sınırları (ortam, zaman vb.) içinde bütüncül bir biçimde incelenmesidir.

Çalışmada, verilerin toplanmasında önceki çalışmalardan elde edilen dokümanlar, Afganistan'daki üniversitelerin web siteleri, Afganistan Maarfi Vakfı internet sitesi, Afganistan'da hâlihazırda Türkoloji alanında çalışan öğretim üyelerinin sağladığı veriler ve Türkolojinin durumunu yakından takip eden araştırmacı gözlemleri kullanılmış ve bütüncül bir şekilde yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada Afganistan'da faaliyet gösteren Türkçe öğretim merkezlerinin durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Afganistan'daki Türkçe öğretim merkezlerinde hangi Türkçe öğretim setinin kullanıldığı, kimlerin ders verdiği, öğretim elemanı ve derslik sayıları hakkında son bilgilerin verilmesi amaçlanmıştır.

Türkçe Öğretim Merkezlerinin Günümüzdeki Durumu

Afganistan'da Türkoloji Bölümleri

Afganistan'da bugüne kadar diğer Türkçe öğrenim merkezlerinin yanında ülke genelinde 9 Türkoloji bölümü açılmıştır. Bu bölümlerin bir kısmı Türk Dili ve Edebiyatı Bölümler, Bir tanesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ve bir kısmı da Özbek Dili-Türk Dili ve Edebiyatı şeklinde faaliyet

göstermektedir. Aşağıdaki tabloda Afganistan'da Türkoloji bölümlerinin ne zaman kurulduğu, kaç derslik ve öğretmene sahip olduğu ve Türkçenin hangi düzeyde öğretildiği gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. Afganistan'da Türkoloji Bölümleri

Türkoloji Bölümleri						
Üniversite Adı	Kuruluş Yılı	Derslik Sayısı	Öğretim Elemanı Sayısı	Türkçe Öğretilen Seviye	Kütüphane	
1 Kabil Üniversitesi Türkoloji Bölümü	1983	3	9	C1	Var	
2 Cevizcan Üniversitesi Türkoloji Bölümü	2002	2	3	C1	Var	
3 Üstad Rabani Üniversitesi Türk Dil ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü	2014	3	5	C1	Yok	
4 Belh Üniversitesi Türkoloji Bölümü	1994	6	8	B2	Var	
5 Seri Pol Üniversitesi Özbek Dili-Türk Dili Bölümü	2013	4	5	A2	Var	
6 Tahar Üniversitesi Özbek Dili-Türk Dili Bölümü	2007	4	7	B2	Var	
7 Faryab Üniversitesi Özbek Dili-Türk Dili Bölümü	1985	5	5	A2	Yok	
8 Bağlan Üniversitesi Özbek Dili-Türk Dili Bölümü	2009	4	5	B1	Yok	
9 Afganistan Milli Savunma Üniversitesi	2005	2	1	B2	Var	

Tablo 1'de Afganistan'da Türkoloji bölümlerinin eğitim faaliyetleri ve durumunu göstermektedir. Alanda yapılan önceki çalışmalar göz önünde bulundurularak Türkoloji bölümlerinin çoğu başlangıçta Özbek Dili ve Edebiyatı Bölümü olarak kurulmuş, daha sonra Kabil Üniversitesi Türkolojisi 2002 yılında, Cevizcan Üniversitesi Türkolojisi 2013 yılında ve Belh Üniversitesi Türkolojisi 2023 yılında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yükseltilmiştir. Bu bölümler lisans düzeyinde öğrenci mezun etmektedir ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerin dört yıllık ders programı aşağıda gibidir.

1. Sınıf Ders Programı: Yazma, Okuma, Konuşma, Dinleme, Afganistan Çağdaş Tarihi, Bilgisayar, Darice, Dil Bilgisi, İngilizce ve Sakafat (din dersi).

2. Sınıf Ders Programı: Okuma, Yazma, Konuşma, Dinleme, Dil Bilgisi, Halk Edebiyatı, Peştunca, Psikoloji, Sakafat.

3. Sınıf Ders Programı: Çağatay Dili, Dil Bilgisi, Dünya Edebiyatı, Edebiyat Tarihi, Eski Türk Edebiyatı, Kompozisyon, Türk Çağdaş Lehçeleri, Sakafat, Yeni Türk Edebiyatı.

4. Sınıf Ders Programı: Batı Türkçesi, Çağatay Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı, Sakafat, Türk Dili Tarihi, Öğretim Metodu, Tez Yazım Yönetimi, Tercüme, Yeni Türk Edebiyatı.

Afganistan üniversitelerinde, Afganistan çağdaş tarihi ve Sakafat gibi bazı ortak dersler vardır. Öğrencilerin bölümleri veya fakülteleri ne olursa olsun, tüm eğitimleri boyunca bunları, özellikle de Sakafat adlı dini bir dersi almak zorundadırlar. Türkoloji öğrencileri de ana derslerin yanı sıra bu dersleri almaktadır. Özbek Dili-Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerindeki müfredat yukarıda belirtilen Türk Dili ve Edebiyatı bölümleriyle hemen hemen aynıdır. Tek farkı, Türkiye Türkçesi derslerini B1 veya B2 seviyesine kadar almalarıdır. Bunun yerine ağırlıklı olarak Çağatayca dersleri görmektedirler. Bu bölümlerin Türkçe öğretim müfredatı olarak Yabancılar Türkçe Öğretimi YENİ HİTİT Türkçe öğretim seti ve Yunus Emre Enstitüsünün Yedi İklim Türkçe öğretim setleri öğretilmektedir. Kabil Üniversitesi Türkoloji Bölümünün verdiği bilgilere göre, 2023 yılında bölümdeki toplam öğrenci sayısı 122 olup, bunların 33'ü erkek öğrencidir. Şu anda 122 öğrenciden 33'ünün derslere devam ettiğini belirtmiştir. Kabil Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nün öğretim üyelerinin çoğunluğunu Türkiye'de Türk Dili ve Edebiyatı veya Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi alanlarında doktora çalışmalarını tamamlamış

hocalar oluşturmaktadır. Diğer üniversitelerdeki Türkoloji bölümlerinin öğretim üyelerinin bir kısmı Türkiye’de doktora, bir kısmı Türkiye’de yüksek lisans yapmış, öğretmenlerin az bir kısmı ise Türkiye veya Afganistan’dan lisans derecesine sahiptir.

Afganistan Millî Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulunda Türkçe seçmeli bir ders olarak verilmektedir. Elde edilen verilere göre şuan sadece erkek öğrenciler okuma izni oldukları için derse gitmektedir. Lisans birinci sınıfta 18 öğrenci, ikinci sınıfta 9 öğrenci, üçüncü sınıfta 14 öğrenci ve dördüncü sınıfta 13 öğrenci bulunmaktadır.

Kabil Yunus Emre Enstitüsü

Kabil Üniversitesi ile Yunus Emre Enstitüsü arasında imzalanan işbirliği protokolü ile 2013 yılında açılan Kabil Yunus Emre Enstitüsü, Türkçe eğitim ve kültür faaliyetlerini sürdürmektedir.

Tablo 2 Afganistan’daki Yunus Emre Enstitüsü

Kabil Yunus Emre Enstitüsü				
Kuruluş Yılı	Derslik Sayısı	Öğretim Elemanı Sayısı	Türkçe Öğretilen Seviye	Kütüphane
2013	7	6	C1	Var

Tablo 2’de görüldüğü gibi Afganistan’da Yunus Emre Enstitüsü 2013 yılında kurulmuştur. TİKA tarafından inşa edilen enstitüde yabancı dil olarak Türkçe öğretilmektedir. Enstitüde Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi almayan diğer bölüm öğrencilerine de Türkçe öğretilmesi açısından önem taşır. Enstitü, her yıl hem Türkoloji bölümü öğrencilerini hem de Enstitünün kendi öğrencilerin bir kısmını yaz okulu programları kapsamında Türkiye’ye getirmekte ve onlara Türkiye’nin geleneklerini, sanatını, kültürünü ve tarihini yakından tanıma fırsatı vermektedir.

Afganistan’da Yunus Emre Enstitüsü C1 seviyesine kadar eğitim vermektedir. Enstitü 7 derslik ve 6 öğretim üyesi ile eğitim vermektedir. Öğretim üyeleri yerel halk ve Türklere oluşmaktadır (Başar, 2018). Enstitü, ayrıca Afganistan’daki Türkoloji bölümlerine her dönem öğretim üyesi desteği sağlamaktadır. Anadolu Ajansı muhabirine konuşan Yunus Emre Enstitüsü Müdürü Selçuk Doğan (2020), Afganistan’da 12 öğretmenin Türkoloji bölümlerinde Türkçeyi öğretmeye ve yaşatmaya çalıştığını belirtmiştir. Ayrıca 2023 Bahar Dönemi Türkçe kurs etkinlikleri kapsamında Kabil’de bulunan İHH Yetimhanesi’nde yetimlere yönelik Türkçe Öğreniyorum-1 ve A1.1 seviyesi Türkçe kursu başlamıştır.

Kabil Yunus Emre Enstitüsü’nde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenci her seviyede 144 saati tamamladıktan sonra kur bitirme sınavına girer. Sınavda öğrencinin okuma, dinleme ve konuşma ve yazma becerilerine bakılarak öğrencinin seviyesi ölçülmekte ve değerlendirilmektedir. Enstitüde ayrıca Türkçe Yeterlik Sınavı (TYS) da yapılmaktadır. Türkçe Yeterlilik Sınavı’na (TYS) Azerbaycan’dan sonra en çok başvuru Afganistan’dan yapılmıştır (www.aa.com.tr). 2013 yılından bu yana 2 bini Kabil’deki kurslarda, 3 bini de diğer illerdeki Türkoloji bölümlerinde olmak üzere 5 bin kişi Türkçe öğrenmiştir (www.memleket.com.tr).

Türkoloji bölümleri, Türk Silahlı Kuvvetleri Koordinasyonu, Yunus Emre Enstitüsü, TİKA Ofisi ve Türkiye Büyükelçiliğinin yanı sıra özel üniversitelerde ve özel dil kurslarında da Türkçe önemli bir yabancı dil olarak öğretilmiştir. Özel kurslarda Yunus Emre Enstitüsünün Yedi İklim Türkçe öğretim setinin yanında İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders kitabı kullanılmaktadır.

TİKA Herat Ofisi koordinatörünün verdiği bilgiye göre, 2018-2022 yılları arasında okul ve üniversite öğrencileri ile devlet idaresi çalışanlarından oluşan 300’den fazla kişi, kuruluşun bu şubesinde

Türkçe dil eğitimi almıştır. Yunus Emre Enstitüsü'nün Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nin ders kitabı olarak kullanıldığı ofiste, bugüne kadar eğitim alan öğrencilerden 11'i B2 seviyesini tamamlamıştır ve bu kişiler Herat'taki özel dil kurslarında Türkçe öğretmeye başladı. Aynı zamanda öğrencilerin 46'sı B1 seviyesini, 68'i A2 seviyesini ve 87'si A1 seviyesini tamamlarken geriye kalan 90 öğrenci ise çeşitli sebeplerden dolayı kurslarına devam etmediklerini belirtti. Kurslarını tamamlayan kursiyerlere mezuniyet töreni düzenlendiğini ve katılım belgelerinin dağıtıldığını, şu anda ofisinde Türkçe dersi verilmediğini ancak ofis dışında Türkçe kurs faaliyetlerinin desteklendiğini belirtmiştir.

Afganistan'da bir diğer önemli Türkçe öğretim merkezi Türkiye Maarif Vakfı Afgan-Türk okullarıdır. Türkiye Maarif Vakfı Afganistan Koordinatörlüğü tarafından yapılan açıklamaya göre Türkiye Maarif Vakfı, Afganistan ve Türkiye arasındaki eğitim faaliyetlerine 26 Şubat 2018 tarihinde Afganistan'da yeniden başlamıştır. Türkiye Maarif Vakfı, Afganistan'daki eğitim faaliyetlerini "Afgan-Türk Maarif Okulları" adı altında sürdürmektedir. Afgan-Türk Maarif Okulları halen Akça, Celalabad, Kabil, Mezar-ı Şerif, Herat, Helmand, Maydan Vardak, Kandahar ve Şibirgan gibi şehirlerde 25 kampüste 61 okulu (anaokul, ilkokul, ortaokul ve lise), 1156 personel ve 7400 öğrenci ile faaliyetlerine devam etmektedir (www.afganturkmaarif.org). Afganistan'daki Afgan-Türk Maarif Vakfı okulları başlangıçta Yunus Emre Enstitüsü'nün Yedi İklim Türkçe Öğretim setini kullanırken artık kendi hazırladığı Türkçe öğretim setlerini kullanmaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Afganistan'daki Türkoloji müfredatına baktığımızda birinci yıldan son yıla kadar ana derslerden ziyade Psikoloji, İngilizce, Afganistan Tarihi, Bilgisayar, Sakafat-i İslami, Peştuca ve Darice gibi ikincil derslere ağırlık verildiği göze çarpmaktadır. Bu derslerin her dönemin müfredatında yer alması, öğrencilerin dönem boyunca zamanlarının çoğunu bu derslere ayırmalarına neden olmakta ve öğrencilerin ana derslere ayırabilecekleri zamanı azaltmaktadır. Bu durumun Türkoloji öğrencilerini ana konudan uzaklaştırdığı görülmektedir.

Bu çalışma, literatürden elde edilen bilgilerle karşılaştırıldığında, Afganistan'da faaliyet gösteren bazı Türkçe öğretim merkezlerinde öğrenci sayısı azalmıştır. Bazı merkezlerde ise sayı artmıştır. Başar'ın (2018) çalışmasında 2018 yılında Afganistan Milli Savunma Üniversitesi'ne bağlı Kara Harp Okulu, Lisan Okulu ve Kabil Askeri Lisesinde Türkçe öğretilmekteydi. Ancak ülkedeki yönetim değişince 2021 yılından itibaren askeri alandaki Afganistan Milli Savunma Kara Harp Okulu dışında diğer Türkçe öğretim merkezleri kapatılmıştır. 2018 yılında askeri alanda Türkçe öğrenen toplam öğrenci sayısı 742 olup şu an için faaliyetine devam eden tek merkez olan Kara Harp Okulunda 54 öğrenci Türkçe öğrenmektedir. Aynı şekilde TİKA Ofislerinde de Türkçe eğitimi projeleri durdurulmuştur.

Afganistan üniversitelerindeki sosyal ve eğitim bilimleri fakültelerinin öğrencilerinin çoğu kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Kadın öğrencilerin ilkokuldan (6. sınıf) sonra okula gitmelerinin yasaklandığı için öğrenci sayısı azalmıştır. 2023 yılında Belh Üniversitesi Özbek Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yükseltilmiş olsa da kadın öğrencilerin okula gidememeleri ve ülkede hüküm süren katı koşullar nedeniyle öğrenci sayısı azalmıştır. Örneğin, 2018 yılında Kabil Üniversitesi Türkoloji öğrencilerin sayısı 179 olurken 2023 yılında toplam 122 öğrenciden (kadın ve erkek öğrencisi) sadece 33 erkek öğrenci derse katılabilmektedir. Diğer illerdeki Türkoloji bölümlerinde ve Yunus Emre Enstitüsündeki de durum hemen hemen aynı şekildedir. Öğrencilerin yüzde ellisinden fazlası derslere katılamamaktadır.

Afganistan'daki Afgan-Türk Maarif Vakfı Okulları, 2018 yılında 12 merkezde Türkçe öğretirken, şu anda 61 merkezde (anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise) Türkçe öğretmektedir. Bu okulların çoğu ekonomik düzeyi yüksek mahallelerde açılmıştır. Bu okullara ilkokula (6. sınıf) kadar olan kız öğrenciler ve tüm erkek öğrenciler devam edebilmektedir. Afgan-Türk Maarif Vakfı Okullarının kendi hazırladığı Türkçe öğretim seti var. Diğer Türkçe öğretim merkezlerinde Yunus Emre Enstitüsü'nün Yedi İklim Türkçe Öğretim seti, YENİ HİTİT Türkçe öğretim seti ve Yabancılar Türkçe öğretimi İstanbul kitabı öğretim materyali olarak kullanılmaktadır.

Bu sonuçlar ışığında uygulayıcılara ve yetkili kurumlara şu önerilerde bulunulabilir:

Görüldüğü üzere, Afganistan'da ilkokullardan üniversiteye kadar hem informel hem de formel eğitim müfredatında ana ders ya da meslek dışı derslerde özellikle medrese eğitimi ağırlıklı olarak verilmektedir. Bu durum, dinin aşırı katı bir şekilde yorumlanmasından kaynaklanan muhafazakar önyargılara yol açmakta ve öğrencilerin düşünce ve davranışlarında bir dengesizlik yaratmıştır. Düşünce üzerinde etkisi olduğu düşünülen dilin rolü önemlidir (Wittgenstein, 1922; akt. Ali & Baştürk, 2022). Bu arada, Türkoloji öğrencileri için Türkiye'de kısa süreli kursların açılması, Türk dili ve kültürünü öğrenmenin yanı sıra düşünce ve davranışlarını dengelemelerine de yardımcı olacaktır.

Afganistan'da eğitim öğretim yılı güneş yılı takvimine göre 21 Mart'ta başladığı ve kışın devlet eğitim merkezleri üç ay tatil olduğu için Türkiye'den gönderilen öğretim üyesi desteği öğretmenlerin de bu takvime göre gönderilmesi daha uygun olacaktır. Çünkü 2013-2016 yılları arasında Türkiye'den gelen öğretmenlerin bazıları dönemin ortasına denk geldiğine bizzat şahit olunmuştur.

Kabil Yunus Emre Enstitüsü, her yıl az sayıda öğrencileri yaz okulu programları kapsamında Türkiye'ye göndermektedir. Bu program veya başka programlar aracılığıyla Türkoloji öğrencilerinin kısa süreli eğitim almaları için Türk dil kurumları ve Türk üniversiteleri tarafından sertifikalı kurslar açılabilir. Bu şekilde Türkiye'de kısa süreli kurs alan öğrenciler Türkçe ile birlikte Türk kültürünü de yakından tanıyacaklardır.

Afganistan'ın dağlık coğrafi konumu nedeniyle uluslar birbirleriyle iletişim kurmakta zorlanmaktadır. Bu nedenle etnik gruplar birbirlerini iyi tanımamaktadır. Son yıllarda ülkenin bazı üniversitelerinde açılan Türkoloji bölümleri kültürel etkileşim bakımından büyük rol oynamıştır. Ülkenin diğer üniversitelerinde de Türkoloji bölümlerinin açılması hem Afganların Türkiye'yi tanınmasına hem de Afganistan'daki diğer halkların Afganistan'daki Türkleri daha iyi tanınmasına ortam yaratacaktır.

Her yıl Türkiye'den öğretim üyeleri desteği gönderilmektedir. Afganistan halkının kendine has bir yaşam tarzı ve farklı bir geleneksel kültürü olduğu için bu farklılıklara ilgi duyan ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda geniş bir dünya görüşüne sahip öğretim üyeleri gönderilmelidir. Gönderilen öğretmenler o bölgede konuşulan resmi dili bilmeseler de en azından Özbekçe veya Türkmençeye hakim olmaları öğretmenlerin oradaki ortama uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır.

Afgan-Türk Maarif Okulları ülkenin ekonomik düzeyi yüksek olan bölgelerinde açıldığı için bu okullarda sadece zenginlerin çocukları okuyabilmektedir. Eğer amaç herkese eğitim hizmeti vermek ve Türkçe öğretmek ise, ülkenin diğer bölgelerinde ekonomik olarak düşük seviyede olan insanlar da öğrenmek isterler. Bu doğrultuda, okulların coğrafi dağılıma ve nüfusa göre dengelenmesi beklenmektedir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) gibi bazı kurumlar her yıl Afganistan öğrencilerine dahil uluslararası öğrencilere burs sağlamaktadır. Afganistan'da kadın öğrencilerin okula

gitmesi yasak olduğundan, Afganistan'dan Türkoloji bölümü ve diğer Türkçe öğretim merkezleri kadın öğrenciler için burs kontenjanı artırılması önerilmektedir.

Kaynaklar

Afganistan Anayasası. (2006). Devlet Matbaası.

Ali, M. A. ve Baştürk, Ş. (2022). Çevre içerikli belgesel filmlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin sözcük dağarcığı gelişimine katkısı yuva belgeseli örneği, *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 256-274.

Başar, U. (2018). Afganistan'da yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine güncel bir değerlendirme. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 3(1), 1-20.

Farzan, E. (2019). *Afganistan'da Türkçe öğrenen öğrencilere yönelik dil ihtiyaç analizi* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.

Hayri, A. (2007). *Afganistan'da Türkçe eğitim tarihi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Kazu, İ. Y. ve Güleçen, S. (2008). Afganistan eğitim sisteminin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 25-31.

Mohammadi, A. (2015). Tarihten günümüze hazaralar (tarih, dil, folklor ve etnografya). *Belgü*, 2, 29-52.

Nazary, K. (2018). Afganistan'da Türkçe eğitimi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 1(1), 17-32.

Rasekh, M. ve Yahya, S. (2017). *Afganistan eğitim sisteminde nitelik sorununun tarihsel, siyasal, ekonomik ve sosyal temelleri* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Şahin, S. (2016). Afganistan'daki Türkmen varlığı ve kültürü üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1144-1160

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

https://www.tika.gov.tr/tr/haber/afganistan'da_turkce_ogrenimine_yogun_ilgi-23378

<https://www.memleket.com.tr/afganistan-halki-turkceyi-cok-sevdi-1990417h.htm>

Afganistan Yüksek Eğitim Bakanlığı İnternet Sitesi <https://mohe.gov.af/en>

<https://ba.edu.af/en>

<http://tu.edu.af/fa/page/6254/languages-and-literature/history>.

<https://www.afganturkmaarif.org/Home/tr>

<https://www.sabah.com.tr/yazarlar/barlas/2022/12/24/afganistanda-kizlara-egitim-yasagi-ve-turkiyenin-gorevi>

<https://www.bbc.com/persian/articles/czv1xyq8n27o>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afganistan-halki-turkceyi-cok-sevdi>

Extended Abstract

Afghanistan is a mountainous country with a surface area of 652,860 km², geographically located in the south of the Turkish republics. Looking at the maps of the country's old geographical location, Afghanistan has hosted states established by the Akhuns, Gokturks, Samanids, Ghaznavids, Seljuks, Khwarazmians, Timurids and Mughals throughout history. Afghanistan has been the cradle of Turkish-Islamic civilization because many scientists such as Ali Şir Navai, Hekim Sanayi Gazneli, Avicenna, Abu Reyhan Biruni, and Mevlana were raised in these lands (Mohammadi, 2017). Today, Afghanistan borders Turkmenistan, Uzbekistan, and Tajikistan in the north, Pakistan in the south and east, Iran in the west, and China in the northeast. The country has a population of about 35 million. This population consists of different ethnic groups such as Pashtun, Tajik, Hazara, Uzbek, Turkmen, Kazakh, Kyrgyz, Karlık, Afshar / Kızılbaz, Tatar, Oymak, Uyghur, Arab, Beyyat and other ethnic groups living in 34 provinces of the country (Şahin, 2016; Farzan, 2019). Since the regions where these ethnic groups live are separated from each other by large mountains, the culture of the regions differs from one province to another. In terms of religion, the official religion is Islam as stated in the country's constitution. 99% of the population is Sunni and Shiite Muslims. Hindus, Sikhs, and Jews make up the remaining 1% of the population. Before taking the name Afghanistan in 1747, it was called by names such as Bakhtar, Aryana, and Khorasan. The academic year in Afghanistan is organized according to the solar year (Jalali calendar). State education centers start education on the third day of the solar year (Nevruz Holiday), known as the day of education.

Education is the training of people for certain purposes. For this purpose, education is divided into two: informal and formal. While informal education takes place through unplanned acculturation in the individual's environment, formal education takes place in a planned, programmed manner, in a certain place and under the guidance of an expert, by the state (Şimşek, 2007). In Afghanistan, informal education has long been carried out in families and religious centers in villages and cities. In the absence of official public schools, religious madrasahs take their place. Recently, religious madrassas have been opened in areas where people from both Sunni and Shiite sects live densely. The number of these madrasahs increased in the period called jihad, and while there were 13 religious madrasahs and Darülhafiz, especially before 1992, the number of these schools increased to 314 between 1992-1996. In later periods, the number of unofficial madrasahs and darülhafiz exceeded 1000 (Kazu and Güleçen, 2008). Although most of these madrasahs are not registered with the state today, according to the research conducted by BBC (August 16, 2023), while the number of madrasahs during the Islamic Republic of Afghanistan Period (2004-2021) was 1200, the number of these madrasahs has currently increased to 6600 (BBC Farsi, 2023). While some people voluntarily send their children to these education centers, in some regions, people send their children to these education centers due to the inadequacy of public schools.

This study, which attempts to reveal the situation of Turkish teaching centers, which can be considered as one of the most preferred foreign languages in Afghanistan, is a case study, one of the qualitative research designs. In this context, according to Yıldırım and Şimşek (2013, p. 85), a case study is a holistic examination of one or several cases within their boundaries (environment, time, etc.).

The study uses documents obtained from previous studies, the websites of universities in Afghanistan, the Afghanistan Maarfi Foundation website, data provided by faculty members currently working in the field of Turcology in Afghanistan, and observations of researchers who closely follow the situation of Turcology, and interprets it holistically.

When we look at the Turcology curriculum in Afghanistan, it is noticeable that from the first year to the last year, emphasis is placed on secondary courses such as Psychology, English, History of Afghanistan, Computer, Sakafat-i İslami, Pashto, and Dari rather than main courses. The inclusion of these courses in the curriculum of each semester causes students to devote most of their time to these courses throughout the semester and reduces the time that students can devote to main courses. It seems that this situation distracts Turcology students from the main subject.

Most of the students of social and educational sciences faculties in Afghanistan universities are female students. The number of students decreased because female students were prohibited from attending school after primary school (6th grade). Although the Department of Uzbek Language and Literature at Balkh University was upgraded to the Department of Turkish Language and Literature in 2023, the number of students decreased due to the inability of female students to attend school and the strict conditions prevailing in the country. For example, while the number of Turkology students at Kabul University was 179 in 2018, only 33 male students out of a total of 122 students (male and female students) can attend the course in 2023. The situation is almost the same in Turkology departments in other provinces and Yunus Emre Institute. More than fifty percent of students cannot attend classes.

While Afghan-Turkish Maarif Foundation Schools in Afghanistan taught Turkish in 12 centers in 2018, it currently teaches Turkish in 61 centers (kindergarten, primary school, secondary school, and high school). Most of these schools were opened in neighborhoods with high economic levels. All boys and girls up to primary school (6th grade) can attend these schools. It is known that as the number of schools increases, the number of students also increases. Afghan-Turkish Maarif Foundation Schools have their own Turkish teaching set. In other Turkish teaching centers, Yunus Emre Institute's Yedi İklim Turkish teaching set, YENİ HITİT Turkish teaching set, and Teaching Turkish to Foreigners Istanbul book are used as teaching materials.

